

RIKSDAGENS FÖRSVARSKOTT

Helsingfors
den 13 oktober 1994
Utlåtande nr 2

Till Statsutskottet

Riksdagens biträdande generalsekreterare sände genom en skrivelse av 14.9.1994 i det syfte som anges i 18 a § 3 mom. arbetsordningen för riksdagen ett utdrag ur riksdagens beslutsprotokoll om regeringens proposition nr 152 om statsbudgeten för 1995 till försvarsutskottet för kännedom. Utskottet beslöt vid sitt möte 20.9.1994 att avge utlåtande till statsutskottet i ärendet till de delar som omfattar försvarsministeriets förvaltningsområde.

Med anledning av ärendet har utskottet hört ekonomidirektören Pekka Mattila och konsultative tjänstemannen Juhani Hukari vid försvarsministeriet, översten Jorma Vuohelainen vid Sveaborgs kustregemente, ingenjöröverstelöjtnanten Niilo Kansanen och ingenjörmajoren Ossi Koskela vid Staben för luftstridskrafterna samt FA/18-projektledaren Pertti Jokinen vid Valmet Lentokoneteollisuus Oy.

Regeringens proposition

Försvarsministeriets förvaltningsområde föreslås för 1995 få cirka 8 170 milj. mk i anslag, av vilket det militära försvarets utgifter beräknas uppgå till nästan 8 071 milj. mk. Minskningen är cirka 4 % jämfört med budgeten för 1994.

Avsikten är att sammanlagt 2 630 milj. mk nästa år skall användas till materielanskaffningar. Tyngdpunkten ligger på att fortsätta förnyandet av luftstridskrafternas jaktplan, och 1 020 milj. mk är avsedda att användas till betalningen av dem. Den fullmakt att beställa vapen- och underhållssystem till jaktplanen som beviljades i årets budget förorsakar dessutom kostnader på 265 milj. mk år 1995.

Med undantag för jaktplansanskaffningarna går nästan alla beställningsfullmakter för försvarsmateriel ut vid årsskiftet. Budgetpropositionen innehåller endast en ny beställningsfullmakt på totalt 500 milj. mk för underrättelseverksamhet, övervakning och ledning. För finansieringen av detta 1995 beviljas 20 milj. mk.

För försvarsmaktens omkostnader har det i propositionen reserverats ett nettoanslag på knappt 5 297 milj. mk, av vilket enbart lönekostnaderna redan utgör cirka 3 200 milj. mk. Totalantalet anställda inom förvaltningsområdet får 1995 motsvara högst 20 356 årsverken. Jämfört med i år är detta en minskning med 394 årsverken.

Statens beklädnadsfabrik skall i början av 1995 inleda sin verksamhet som ett aktiebolag där staten har majoriteten och tecknar alla aktier.

Utskottets ställningstaganden

I budgetpropositionen upprepas regeringens strävan, som framfördes i samband med EU-redogörelsen, nämligen "att upprätthålla en tillbörlig, i förhållande till sin säkerhetsmiljö trovärdig, självständig nationell försvarsförmåga". Försvarsanslagens andel av bruttonationalprodukten är inklusive pensionskostnader i år cirka 1,78 % och utan pensionskostnader 1,63 %. Utskottet konstaterar att försvarsmaktens anslag sedan 1992 reellt har minskat med närmare 20 %. För ett år sedan anförde utskottet i ett utlåtande till statsutskottet att försvarsanslagen redan nästa år måste höjas till 1992 års nivå för att försvarsberedskapen inte skall sjunka varaktigt.

Vid sidan av den materiella beredskapen har bl.a. repetitionsövningarna för reservister betydelse för försvarsförmågan. Hela valperioden har försvarsutskottet oroat sig över att antalet övningar har minskat. Det antal repetitionsövningsdagar som har planerats för 1995, 200 000, utgör bara hälften av nivån 1992. Å ena sidan beror detta naturligtvis på nivån för anslaget för omkostnader. Å andra sidan ger den utredning som utskottet har fått vid handen att det inom truppförbanden också är fråga om att kvoterna för repetitionsövningarna har fastställts i dygn och inte i mark. Enligt en utredning skulle anslagen i sig nästa år också räcka till för flera repetitionsövningsdagar än vad som nu har planerats.

Utskottet anser att denna möjlighet är så betydande med tanke på behovet av att trygga tillgången till utbildad reserv att snabba åtgärder är av nöden.

Utskottet förutsätter att truppförbanden redan 1995 frångår systemet med dygnskvoter för repetitionsövningarna och att besluten om användningen av anslagen samtidigt i större utsträckning överförs på truppförbanden.

Ansträngningarna att avskaffa bundenheten till vissa moment bör fortsätta, och budgetansvaret bör föras närmare den som använder pengarna. För närvarande finns det inom truppförbanden begränsningar i fråga om användningen av anslagen, som bl.a. hindrar en vettig sysselsättning. Verksamheten inom de olika områdena är inte alltid koordinerad, och en kontinuerlig ovisshet om de andras budgetplaner bromsar upp en optimal användning av anslagen. Utskottet anser att man i synnerhet i spartider inte har råd att låta bli att koordinera.

I sitt utlåtande hösten 1993 förutsatte utskottet att sparbesluten i fortsättningen skall grunda sig på tillräckliga helhetsutredningar och på beräkningar av beslutens effekter på den totala ekonomin. Såvitt utskottet vet har sådana beräkningar ännu heller inte gjorts. Beräkningarna skulle högst sannolikt visa att exempelvis uppsägning av personal inte kan vara en huvudsaklig sparåtgärd, eftersom de uppsagda direkt överförs till arbetslöshetsregistret och den verkliga inbesparingen därigenom blir liten.

Ovan har utskottet flera gånger använt 1992 som jämförelseår. Speciellt påtagligt har försvarsmaktens byggnadsanslag minskat jämfört med 1992; enbart inom försvarsförvaltningens huvudtitel från 330 till 134 miljoner mark 1995. Som bäst anvisades sysselsättningsanslag på över 100 milj. mk/år för detta ändamål, medan endast cirka 30 milj. mk är att vänta nästa år. Försvarsmaktens fastigheter blir dock hela tiden i allt sämre skick. Som utskottet redan i fjol konstaterade får man senare betala en del av det som var

tänkt att vara inbesparingar i byggnadsanslagen i form av ökade reparations- och underhållskostnader för byggnaderna. Också här är det alltså fråga om mycket kortsiktigt sparande. Utskottet understryker också att olika förvaltningsområden, bl.a. försvarsförvaltningen, arbetskraftsförvaltningen och justitieministeriet, måste samarbeta för att anslagen skall kunna användas så ändamålsenligt som möjligt.

Utskottet uppmärksammar också ännu en gång försvarsmaktens inhemska anskaffningar. Att landstridskrafternas materielanskaffningar nästan fullständigt har upphört medför arbetslöshet inom den inhemska försvarsmaterielindustrin. Utskottet anser det vara en god sak att en del av beställningsfullmakten för anskaffningar från Ryssland 1995 också kommer att användas till inhemska anskaffningar. Enligt erhållen utredning utgör denna del cirka 411 milj. mk. Utan export hotas dock exempelvis den inhemska flygplansindustrin av oöverkomliga problem.

Försvarsutskottet har förståelse för att statsfinanserna inte ännu 1995 gör det möjligt att öka försvarsanslagen nämnvärt jämfört med vad regeringen föreslår. Ett eventuellt spelrum inom budgeten bör framför allt användas till att förbättra de värnpliktigas ekonomiska situation. Utskottet hänvisar här till det utlåtande om skillnaderna och ojämlikheten mellan beväringstjänst och civiltjänst som det i maj i år gav till arbetsministeriet och försvarsministeriet. Utskottet påpekade då att jämställdhet mellan dem som utför vapentjänst och civiltjänstgörarna förutsätter att de ekonomiska förmånerna för beväringarna kommer upp till samma nivå som civiltjänstgörarnas förmåner.

Med stöd av det ovan nämnda anför utskottet vördsamt

att statsutskottet bör beakta det som sägs i detta utlåtande när det utarbetar sitt betänkande.

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Lamminen, vice ordföranden Laakso, medlemmarna von Bell, Kasurinen, Korva, Lai-

тинен (delvis), Laivoranta, Lindqvist, A. Ojala, Pura, Pykäläinen, Seivästö, Westerlund och Vihriälä samt suppleanten Röntynen.

Avvikande åsikt

När det gäller följderna av sparbesluten är det onödigt att bara göra antaganden. Därför anser jag att stycket "I sitt utlåtande hösten 1993 förutsatte utskottet att sparbesluten i fortsättningen..." borde lyda:

"I sitt utlåtande hösten 1993 förutsatte utskottet att sparbesluten i fortsättningen skall grunda sig på tillräckliga helhetsutredningar och på beräkningar av beslutens effekter på den totala ekonomin. Såvitt utskottet vet har sådana beräkningar ännu heller inte gjorts.

Utskottet förutsätter att de totala ekonomiska följderna av inbesparingar utreds omedelbart."

Min åsikt är att försvarsutskottet har till uppgift att granska försvarsmakten och frågor i an-

slutning till den vidsynt, fördomsfritt och med hänsyn till enskilda personers övertygelse. Jag tycker att utlåtandet inte till alla delar är objektivt och kan därför inte godkänna det stycke som börjar "Försvarsutskottet har förståelse för att statsfinanserna inte ännu 1995 gör det möjligt ...". Stycket borde lyda på följande sätt:

"Ett eventuellt spelrum inom budgeten skall framför allt användas till att förbättra de värnpliktigas ekonomiska situation. Utskottet konstaterade redan i våras att jämställdhet mellan dem som utför vapentjänst och civiltjänstgörarna förutsätter att de ekonomiska förmånerna för beväringarna kommer upp till samma nivå som civiltjänstgörarnas förmåner."

Helsingfors den 13 oktober 1994

Tuija Maaret Pykäläinen

